

Vec C-229/20

**Zhrnutie návrhu na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 98 ods. 1
Rokovacieho poriadku Súdneho dvora**

Dátum podania:

29. máj 2020

Vnútroštátny súd:

Sofijski rajonen säd

Dátum rozhodnutia vnútroštátneho súdu:

29. máj 2020

Žalobca:

P

Žalovaná:

„K“ EOOD

PRACOVNÝ DOKUMENT

Predmet konania vo veci samej

Zmluva o spotrebiteľskom úvere, ktorá neupravuje zrozumiteľným spôsobom celkové náklady na poskytnutie úveru – Primeranosť sankcie upravenej vnútroštátnym právom v takýchto prípadoch (neplatnosť zmluvy) so zreteľom na ustanovenia smernice 2008/48/ES – Uzavretie samostatnej dohody o poskytovaní vedľajších plnení, ktoré bezprostredne súvisia so zmluvami o spotrebiteľských úveroch a možnosťou zmeniť, resp. odložiť zmluvné splátky – Prípadná nekalosť podmienky týkajúcej sa odplaty za takýto balík plnení v zmysle smernice 93/13/EHS – Otázka, aký druh vedľajších plnení sa vyžaduje na to, aby sa považovali za súčasť hlavného predmetu zmluvy – Otázka, či náklady na takéto vedľajšie plnenia sa majú považovať za súčasť „celkových nákladov spojených s úverom“ na základe ktorých sa v súlade so smernicou 2008/48/ES určuje skutočná ročná percentuálna miera nákladov

Predmet a právny základ návrhu na začatie prejudiciálneho konania

Výklad na základe článku 267 ZFEÚ, smernice Európskeho parlamentu a Rady 2008/48/ES, ako aj smernice Rady 93/13/EHS v súvislosti s namietanou neplatnosťou zmluvy o spotrebiteľskom úvere z dôvodu nekalej povahy alebo neplatných podmienok upravených v samostatnej dohode o poskytovaní vedľajších plnení v súvislosti s poskytnutým úverom.

Prejudiciálne otázky

1. Má sa článok 3 písm. g) smernice 2008/48/ES vykladať v tom zmysle, že poplatky za vedľajšie plnenia, ktoré boli dohodnuté v súvislosti so zmluvou o spotrebiteľskom úvere, ako poplatky za možnosť odkladu alebo zníženia splátok, tvoria súčasť skutočnej ročnej percentuálnej miery nákladov úveru?
2. Má sa článok 10 ods. 2 písm. g) smernice 2008/48/ES vykladať v tom zmysle, že nesprávny údaj o skutočnej ročnej percentuálnej miere nákladov uvedený v úverovej zmluve uzatvorenej medzi podnikateľom a spotrebiteľom ako úverovým dlžníkom sa má považovať za chýbajúcu informáciu o skutočnej ročnej percentuálnej miere nákladov v úverovej zmluve a vnútroštátny súd je povinný uplatniť právne následky upravené vnútroštátnym právom pre prípad chýbajúceho údaju o skutočnej ročnej percentuálnej miere nákladov v zmluve o spotrebiteľskom úvere?
3. Má sa článok 22 ods. 4 smernice 2008/48/ES vykladať v tom zmysle, že sankcia upravená vo vnútroštátnom práve v podobe neplatnosti zmluvy o spotrebiteľskom úvere, na základe ktorej sa má vrátiť len poskytnutá istina, má

primeranú povahu, ak sa v zmluve o spotrebiteľskom úvere neuvádza presná informácia o skutočnej ročnej percentuálnej miere nákladov?

4. Má sa článok 4 ods. 1 a 2 smernice 93/13/EHS vykladať v tom zmysle, že poplatky za balík vedľajších plnení, ktorý je predmetom samostatného dodatku k zmluve o spotrebiteľskom úvere ako hlavnej zmluve, tvoria súčasť hlavného predmetu zmluvy a preto ich nemožno skúmať z hľadiska ich nekalej povahy?

5. Bez ohľadu na odpoveď na tretiu otázku: má sa článok 3 ods. 1 smernice 93/13/EHS v spojení s bodom 1 písm. o) prílohy k smernici vykladať v tom zmysle, že podmienka uvedená v zmluve o vedľajších plneniach k spotrebiteľskému úveru má nekalú povahu, ak sa ňou spotrebiteľovi vyhradzuje abstraktná možnosť odkladu jeho splátok resp. zmeny splátkového kalendára, za čo je spotrebiteľ povinný zaplatiť poplatky aj v tom prípade, ak takúto možnosť nevyužije?

Relevantné ustanovenia práva Únie a judikatúra

Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2008/48/ES z 23. apríla 2008 o zmluvách o spotrebiteľskom úvere a o zrušení smernice Rady 87/102/EHS, najmä článok 3 písm. g), článok 4 ods. 1 a 2; článok 10 ods. 2 písm. g), článok 23.

Smernica Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách, najmä článok 3 ods. 1, článok 4 ods. 1, článok 5, bod 1 písm. o) prílohy k smernici.

Rozsudok z 20. septembra 2018, EOS KSI Slovensko, C-448/17 (EU:C:2018:745).

Rozsudok z 9. novembra 2016, Home Credit Slovakia, C-42/15 (EU:C:2016:842).

Relevantné ustanovenia vnútroštátneho práva

Zákon za zadalženiata i dogovorite (zákon o záväzkoch a zmluvách), najmä články 26, 34 a 55.

Zákon za potrebitelskia kredit (zákon o spotrebiteľskom úvere), najmä články 10a, 11, 19, 21 až 24 a 33, ako aj § 1 Doplniteľni razporedbi (doplňujúce ustanovenia) k tomuto zákonu.

Zákon za zaštita na potrebitelite (zákon o ochrane spotrebiteľa), najmä články 146 až 148.

Zhrnutie skutkového stavu a konania

- 1 P s bydliskom v Sofii (Bulharsko) a nebankový finančný inštitút „K“ EOOD, tiež so sídlom v Sofii, uzatvorili 13. apríla 2017 zmluvu o spotrebiteľskom úvere. Žalobcovi sa na základe uvedenej zmluvy poskytla peňažná suma vo výške 3 000 leva (BGN) (približne 1 500 eur) na dobu 24 mesiacov. S týmto úverom sú spojené úroky vo výške 41,17 % ročne, pričom skutočná ročná percentuálna miera nákladov predstavuje 49,89 %. Zmluvné strany sa dohodli, že sa úver bude splácať v 24 mesačných splátkach v rovnakej výške. Predpokladaná denná úroková sadzba predstavuje 0,11 %. Celkový záväzok vyplývajúci z úveru predstavuje teda 4 451,04 BGN (približne 2 225 eur). Podpisom zmluvy o úvere vyjadril žalobca zároveň svoj súhlas aj so všeobecnými obchodnými podmienkami žalovanej.
- 2 Okrem úverovej zmluvy uzatvorili zmluvné strany aj osobitnú dohodu o vedľajších plneniach. Podľa tejto dohody má žalobca právo využiť balík zahŕňajúci päť vedľajších plnení: „1. prednostné posúdenie a vyplatenie spotrebiteľského úveru; 2. možnosť odložiť určitý počet splátok úveru; 3. možnosť znížiť určitý počet splátok úveru; 4. možnosť zmeniť čas splatnosti; 5. zjednodušený postup pri poskytovaní ďalších prostriedkov“.
- 3 Cena za tento balík doplnkových služieb predstavuje 3 601,44 BGN (približne 1 800 eur) a je rozdelená na jednotlivé splátky s rovnakou splatnosťou, ako úverové splátky. Celková suma, ktorá sa má splácať v rámci hlavnej zmluvy o úvere a balíka doplnkových služieb, predstavuje 8 052,48 BGN (približne 4 026 eur).
- 4 Vybrané plnenia možno v súlade so všeobecnými obchodnými podmienkami žalovanej využiť len v prípade, ak sú splnené určité podmienky. Napríklad možnosť odložiť zaplatenie určitého počtu splátok sa viaže na konkrétny dôvod, akým je strata zamestnania alebo choroba, a najviac možno odložiť štyri splátky, pričom aj o zníženie splátok možno požiadať najviac v rozsahu štyroch zmluvných splátok. V prípade každého jednotlivého využitia uvedených plnení sa uzavrie písomný dodatok.
- 5 V zmysle dohody o vedľajších plneniach nie je takáto dohoda podmienkou pre uzavretie zmluvy o spotrebiteľskom úvere, resp. pre poskytnutie úveru za navrhovaných podmienok. Poukazuje sa výslovne na to, že zákazník uzatvára takúto dohodu slobodne, že rozumie jej obsahu a svojím podpisom vyslovuje súhlas so všetkými ustanoveniami zmluvy.
- 6 Je stanovené, že žalovaná vedľajšie plnenia poskytuje len ako možnosť, kým úverový dlžník je povinný za tieto vedľajšie plnenia zaplatiť odplatu bez ohľadu na to, či ich aj skutočne využije. Odmena za predmetné plnenia sa síce stáva splatnou okamžite, v prípade riadneho splácania úveru sa však rozloží na príslušné mesačné splátky.

- 7 Žalobca dvakrát využil vedľajšie plnenia z balíka. Prvýkrát požiadal o odklad dvoch zmluvných mesačných splátok. Pri tejto príležitosti sa podpísala príloha k zmluve o úvere, na základe ktorej sa odložila splatnosť splátok za august a september 2017. Na základe druhej prílohy sa odložila platba siedmej splátky úveru podľa splátkového kalendára.
- 8 Žalobca podal na vnútroštátny súd žalobu a tvrdil, že viaceré podmienky zmluvy o spotrebiteľskom úvere odporujú kogentným ustanoveniam zákona alebo že sú nekalé, a preto je táto zmluva neplatná.

Hlavné tvrdenia účastníkov konania vo veci samej

- 9 Hlavný argument žalobcu spočíva v tom, že zmluva je v celom rozsahu neplatná, pretože viaceré zmluvné podmienky odporujú kogentným zákonným ustanoveniam alebo sú nekalé. Žalovaná teda nemá právo na to, aby jej žalobca zaplatil zmluvnú odplatu. Žalobca sa domáha vydania toho, čo žalovaná prijala (v súlade so zásadou upravenou v článku 34 zákona o záväzkoch a zmluvách, v zmysle ktorej si zmluvné strany v prípade neplatnej zmluvy navzájom vydajú všetko, čo prijali a zásadou stanovenou článkom 23 zákona o spotrebiteľskom úvere, v zmysle ktorej má spotrebiteľ v prípade neplatnosti zmluvy o spotrebiteľskom úvere povinnosť vrátiť len sumu, ktorú prijal bez poplatkov a úrokov). Žalobca žiada, aby mu žalovaná vrátila preplatok, ktorý zaplatil bez právneho dôvodu vzhľadom na neplatnosť zmluvy.
- 10 Žalobca zdôrazňuje, že spotrebiteľská zmluva v zmysle všeobecných obchodných podmienok poskytovateľa úveru automaticky zaniká v prípade omeškania so splátkou úveru o viac ako 30 dní. V rozpore s touto podmienkou zmluva ďalej predpokladá, že úverový dlžník je v prípade takéhoto „zániku“ povinný zaplatiť všetky zmluvne dohodnuté splátky v celej výške. Žalobca preto tvrdí, že v prípade finančných ťažkostí by sa v zmysle zmluvných podmienok nemohol oslobodiť od obzvlášť zaťažujúcej povinnosti zaplatiť za balík vedľajších plnení, čo je jedným z dôvodov zakladajúcich predpoklad o neplatnosti úverovej zmluvy.
- 11 Žalobca ďalej tvrdí, že podmienky upravujúce spôsob platby za balík vedľajších plnení sú nekalé, pretože je povinný platiť za „plnenie“, ktoré v skutočnosti zrejme ani nevyužije. Poukazuje na to, že možnosť odkladu a zníženia splátok úveru nie je ani v prípade kúpy balíka vedľajších plnení automatická, ale s jej využitím musí poskytovateľ úveru vysloviť svoj súhlas. Žalobca preto tvrdí, že platí za plnenia, ktoré neprijíma, a teda ide o prípad typických nekalých podmienok v zmysle bodu 1 písm. o) prílohy smernice 93/13/EHS.
- 12 Znalecký posudok vyžiadaný v prebiehajúcim konaní dospieva k záveru, že skutočná ročná percentuálna miera nákladov predstavuje 49,89 %, ak sa vypočíta výlučne na základe záväzkov vyplývajúcich z hlavnej zmluvy o úvere. Ak sa však cena za balík vedľajších plnení zahrnie do výpočtového vzorca skutočnej ročnej percentuálnej miery nákladov, zvýši sa na 216,05 %.

- 13 V tomto ohľade žalobca zdôrazňuje, že zákon v čase uzatvorenia úverovej zmluvy zakazoval, aby skutočná ročná percentuálna miera nákladov v rámci úverovej zmluvy presahovala päťnásobok zákonom stanovenej ročnej úrokovej sadzby vo výške 10% počas doby splácania úveru, a teda že najvyššia prípustná ročná percentuálna miera nákladov nesmie presiahnuť 50%. Podľa článku 19 ods. 5 zákona o spotrebiteľskom úvere sa zmluvné podmienky, ktoré presahujú stanovené obmedzenie, považujú za neplatné. Okrem toho sa podľa článku 21 ods. 1 tohto zákona považujú za neplatné všetky podmienky zmluvy o spotrebiteľskom úvere, ktorých cieľom alebo dôsledkom je obchádzanie požiadaviek podľa tohto zákona. Navyše sa v zmysle zákona o spotrebiteľskom úvere (článok 22 v spojení s článkom 11 ods. 1 bod 10) zmluva o spotrebiteľskom úvere považuje za neplatnú, ak sa v nej neuvádza skutočná ročná percentuálna miera nákladov a spotrebiteľ je v takomto prípade povinný vrátiť len sumu, ktorú skutočne prijal bez úrokov a nákladov.

Zhrnutie odôvodnenia návrhu

- 14 Vnútroštátny súd si kladie v prvom rade otázku, či nezrozumiteľný údaj o výške skutočnej ročnej percentuálnej miery nákladov v spotrebiteľskej zmluve možno prirovnávať k chýbajúcej informácii o takýchto nákladoch. Vnútroštátny súd sa prikláňa k záveru, že s ohľadom na požiadavku jasnej formulácie podmienok v zmluvách o spotrebiteľskom úvere a vzhľadom na to, že akákoľvek nezrozumiteľnosť sa má vykladať na ťarchu podnikateľa (článok 147 zákona o ochrane spotrebiteľa v spojení s článkom 24 zákona o spotrebiteľskom úvere), je potrebné dospieť k takémuto záveru. Uvedenými ustanoveniami sa preberá článok 5 smernice 93/13/EHS do vnútroštátneho práva.
- 15 V rozsudku EOS KSI Slovensko (C-448/17) Súdny dvor rozhodol, že nezrozumiteľné podmienky týkajúce sa výšky skutočnej ročnej percentuálnej miery nákladov nie sú v súlade s požiadavkou upravenou v článku 4 ods. 2 smernice o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách a že súd rozhodujúci vo veci má preto právomoc predmetné podmienky nepoužiť. V prejednávanej veci vzniká otázka, či sa takáto zásada uplatní aj v tomto prípade, ak podnikateľ vedome uvedie nezrozumiteľným spôsobom výšku ročnej percentuálnej miery nákladov, aby takýmto spôsobom obišiel zákaz neprimeraného navýšenia skutočnej ročnej percentuálnej miery nákladov vyplývajúci z vnútroštátnej právnej úpravy.
- 16 V druhom rade sa vnútroštátny súd pýta, či sa majú také náklady, akými sú v prejednávanej veci náklady na balík vedľajších plnení, zahrnúť do vzorca pri výpočte skutočnej ročnej percentuálnej miery nákladov v zmluve o spotrebiteľskom úvere. Určenie skutočnej ročnej percentuálnej miery nákladov je v celom rozsahu harmonizované v článku 3 písm. g) smernice 2008/48/ES a Súdny dvor má teda objasniť, či sa do výpočtu skutočnej ročnej percentuálnej miery nákladov musia zahrnúť aj poplatky za vedľajšie plnenia, ktoré si účastníci konania dohodli v prejednávanej veci.

- 17 V tomto ohľade zastáva vnútroštátny súd názor, že vzorec na výpočet skutočnej ročnej percentuálnej miery nákladov úveru musí byť čo možno najzrozumiteľnejší. Niektoré platby spojené s úverom, vrátane platieb súvisiacich so splácaním úveru, sa preto musia nepochybne považovať za náklady úverovej zmluvy. Okolnosť, že úver možno dohodnúť za flexibilnejších alebo skôr „prísnejších“ podmienok, nemôže viesť k tomu, že sa spotrebiteľ ponechá v neistote, pokiaľ ide o cenu, ktorú zaplatí za poskytnutie väčšej miery flexibility. Spotrebiteľ by si dokázal lepšie vybrať medzi úverovými produktmi, ak by sa poplatky za odklad alebo zmenu splátok, ktoré musí zaplatiť aj vtedy, ak tieto práva nevyužije, zahrnuli do skutočnej ročnej percentuálnej miery nákladov. V opačnom prípade by spotrebiteľ musel postupovať podľa zložitého matematického vzorca, aby dokázal posúdiť riziká spojené odkladom jeho splátky a rizikom vyplývajúcim z rozhodnutia o navýšení takýchto splátok. Súd rozhodujúci vo veci sa preto domnieva, že náklady na odklad, ako aj forma a spôsob splatenia úveru sa musia zahrnúť do metódy výpočtu skutočnej ročnej percentuálnej miery nákladov.
- 18 Senát príslušný pre rozhodnutie vo veci považuje, po tretie, za podstatnú otázku, či sú uvedené vedľajšie plnenia „nevyhnutnou podmienkou pre samotné poskytnutie úveru“ a či „poskytnutie úveru vyplýva z využitia“ týchto vedľajších plnení. Pri odpovedi na túto otázku by mal Súdny dvor zohľadniť, že v prejednávanej veci je nesporné, že spotrebiteľ pri uzatváraní úverovej zmluvy dobrovoľne požiadal o poskytnutie sporných plnení – v konaní nebola vznesená námietka v tom zmysle, že by bol žalobca uvedený do omylu pokiaľ ide o povahu uzatvárajúcej zmluvy. Taktiež sa nenamietalo, že by žalovaná bez platby za takéto vedľajšie plnenie nesúhlasila s poskytnutím úveru. Je však potrebné prihliadnúť na to, že za tieto vedľajšie plnenia sa musí zaplatiť už v okamihu uzatvorenia zmluvy aj napriek tomu, že ich zmluvná strana pravdepodobne nevyužije. Taktiež sa musí zohľadniť, že tieto plnenia v celom rozsahu súviseli s formou a spôsobom splatenia úveru, a nie s prijatím iných tovarov alebo plnení žalobcom, ktoré nezodpovedajú finančnej čiastke, ktorá sa mu poskytla. Podľa vnútroštátneho súdu má význam aj tá skutočnosť, že uvedené plnenia možno využiť až po uzatvorení písomných dodatkov a že takéto využitie je podmienené splnením mnohých podmienok.
- 19 Okrem toho sa má posúdiť, či vnútroštátne právo v prípade nezrozumiteľnej informácie o skutočnej ročnej percentuálnej miere nákladov uvedenej v zmluve o spotrebiteľskom úvere stanovuje primeranú sankciu. V zmysle rozsudku vo veci Home Credit Slovakia (C-42/15, bod 4 výroku) môžu mať vnútroštátne právne úpravy, ktoré predpokladajú neplatnosť zmluvy o spotrebiteľskom úvere z dôvodu menších obsahových nepresností, povahu neprimeranej sankcie v zmysle článku 23 smernice 2008/48/ES. V prejednanom prípade sa má výkladom objasniť, či súvislosť s nezrozumiteľným údajom o ročnej percentuálnej miere nákladov v úverovej zmluve musí odôvodňovať zánik právnych účinkov zmluvy a oslobodenie spotrebiteľa od jeho povinnosti platiť úroky a poplatky.

- 20 Rozhodujúci senát zastáva názor, že poskytovateľ úveru v prípade, ak sa v zmluve uvádza zrozumiteľný vzorec pre výpočet skutočnej ročnej percentuálnej miery nákladov, môže jednoducho predísť riziku uloženia sankcie v podobe straty úrokov a poklesu jeho celkových zmluvných príjmov. Nezrozumiteľný údaj o výške nákladov môže zároveň uviesť spotrebiteľ a do omylu a vytvoriť výhodnejšie postavenie v hospodárskej súťaži v porovnaní s výrobkami iných účastníkov trhu. Vnútroštátny súd sa preto domnieva, že na základe zákona možno prísnejšie postihovať nesprávne údaje o skutočnej ročnej percentuálnej miere nákladov uvedené poskytovateľom úveru.
- 21 Napokon je otáznе, či platobné podmienky balíka vedľajších plnení poskytovaných žalobcom môžu byť pre žalobcu v prejednávacom prípade záväzné. V tomto ohľade ide na jednej strane o otázku vnútroštátneho práva, ktoré obmedzuje maximálnu výšku sumy nákladov úveru vo vyššie uvedenom článku 19 zákona o spotrebiteľskom úvere. Na druhej strane však ide aj o otázku práva Únie, pretože platba za vedľajšie plnenia sa môže zakladať na nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách.
- 22 V súvislosti s požiadavkou uvedenou v článku 4 ods. 1 smernice 93/13/EHS, v zmysle ktorej sa nekalosť zmluvných podmienok netýka len hlavného predmetu zmluvy, má vnútroštátny súd so zreteľom na okolnosť, že balík vedľajších plnení bol predmetom samostatnej dohody, pochybnosti o tom, či možno takéto vedľajšie plnenia považovať za „hlavný predmet“ zmluvy súvisiacej s úverovou zmluvou alebo ide o dodatočnú podmienku úverovej zmluvy. V prospech posledného uvedeného svedčí súvislosť medzi oboma zmluvami, ako aj okolnosť, že poplatky za vedľajšie plnenia nie sú upravené v dohode o ich poskytovaní, ale v samotnej zmluve o spotrebiteľskom úvere.
- 23 Vnútroštátny súd sa prikláňa k záveru, že ak ustanovenia práva Únie upravujú zmluvy o poskytovaní plnení spojených s úverovými zmluvami, takéto plnenia by sa nemali týkať formy a spôsobu poskytnutia alebo splatenia úveru. Vnútroštátny súd zastáva názor, že tieto ustanovenia platia skôr v prípade iných plnení, ktoré majú doplnkový charakter k poskytnutiu peňažnej sumy, ako napríklad elektronické platobné služby, prístup k službám informatickej spoločnosti a iné obdobné plnenia. Názor žalobcu, v zmysle ktorého nejde o vedľajšie plnenia, sa javí ako odôvodnený. Okrem toho nemožno opomenúť, že poskytovatelia úverov vyplácajú peňažné sumy s cieľom zabezpečiť si v pravidelných časových odstupoch predvídateľný zisk, a teda odklad a zmena splátkového kalendára sa pre poskytovateľov úveru spája s určitými rizikami. Možnosť takéhoto finančného odbremenenia sa preto poskytuje za odplatu.
- 24 Podľa vnútroštátneho súdu treba na otázku, či sa takéto náklady na vedľajšie plnenia v každom prípade musia považovať za náklady vyplývajúce z nekalých podmienok, odpovedať záporne. To však znamená, že sa spotrebiteľovi v prípade zaplatenia dodatočných poplatkov za takéto plnenia musí poskytnúť právo využiť predmetné plnenia takmer automaticky.